

Asia: VN/31908/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (sairaalat)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit leikkaustoimintaa koskevista muutosehdotuksista (terveydenhuoltolaki 45 §)

Leikkaustoiminnan sääntely on sidottu monierikoisalaisen ympärivuorokautisen päivystyksen

järjestämiseen, tai leikkaussaliolosuhteita ja anestesiaa edellyttävän päiväkirurgian ja

lyhytjälkihoitoisen osalta tiettyihin sairaaloihin. Kun tätä järjestämismahdollisuutta ollaan esityksen mukaan rajoittamassa, rajoitetaan nykylainsäädännön mukaisesti toteutettua taloudellista ja tehokasta leikkaustoimintaa. Iisalmessa on järjestetty päiväkirurgiaa ja lyhytjälkihoitoista

leikkaustoimintaa sekä kevyttä nuketusta tai puudutusta vaativia toimenpiteitä tehokkaasti ja turvallisesti. Nykyisen mallin riskejä ja haittoja on arvioitu puutteellisesti, jolloin perustelut sääntelyn muuttamiselle ovat vaillinaiset

Kommentit kiireellisen hoidon tarpeen arviota ja kiirevastaanottotoimintaa koskevista säännösehdotuksista (terveydenhuoltolain 50 §:n 1 ja 2 momentti)

Muutosesitys kiireellisen hoidon tarpeen arvioinnista ja hoidonsaamisesta kaikkina vuorokaudenaikoina on hyvä täsmennys aikaisempaan sanamuotoon. Tavoitteena oleva toiminnallinen kokonaisuus turvaa potilaalle nopean avunsaannin.

Kommentit monierikoisalaisen ympärivuorokautisen päivystyksen keskittämistä koskevista säännösehdotuksista (terveydenhuoltolain 50 §:n 3-5 momentit ja voimaannanolain 59 §:n kumoaminen)

Velvollisuus useiden lääketieteen erityisalojen ympärivuorokautisen palvelujen tarjoamiseen turvaa toiminnallisen kokonaisuuden tietyn osan toteutumista. Mahdollisuus sopia hyvinvointialueiden välillä erikoisalojen päivystyksestä palvelutarpeen ja palvelujen saavutettavuuden toteuttamiseksi

tukee hoidon saamista. Maantieteellisten välimatkojen ja kulkuyhteyksien vuoksi sopimisen mahdollisuutta ei tulisi rajoittaa vain samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluviin hyvinvointialueisiin, vaan laajentaa koskemaan maantieteellisesti lähekkäin sijaitsevia

hyvinvointialueita.

Kommentit ympärivuorokautista perusterveydenhuollon tai akuuttilääketieteen päivystystä koskevista sääntelyehdotuksista (terveydenhuoltolain 51 §:n 6 momentti)

Voimassa olevan lainsäädännön perusteella sosiaali- ja terveysministeriö voi myöntää luvan ympärivuorokautiselle perusterveydenhuollon tai akuuttilääketieteen päivystykselle, palvelutarpeen ja välimatkojen niin edellyttäessä. Näin on pystytty turvaamaan ensihoitopalvelua laajemmat

palvelut sekä huomioimaan alueelliset ja seudulliset erityispiirteet. Nyt tämä mahdollisuus halutaan laintasoisella sääntelyllä poistaa. Kuitenkin esityksessä on jätetty mahdollisuus, jonka mukaan muissakin sairaaloissa ja terveydenhuollon toimintayksiköissä saa ylläpitää kyseisen sairaalan tai

terveydenhuollon toimintayksikön vuodeosastoilla jo olevien potilaiden potilasturvallisen toiminnan kannalta tarpeellista ympärivuorokautista päivystystä. Huolena kuitenkin on, että myös vuodeosastojen toiminta vaarantuu, mikäli sääntelyllä rajoitetaan päivystyksen järjestämismahdollisuutta paikkakuntaakohtaisesti, ei tarvelähtöisesti.

lisalmen sairaalassa on järjestetty perusterveydenhuollon yöpäivystystä hyvinvointialueen ja kuntien toimesta vuosikymmeniä, ja perusterveydenhuollon yöpäivystys on palvellut koko Ylä-Savon alueen väestöä. Kävijöitä on keskimäärin 52 vuorokaudessa, 18 illalla ja 6 yöllä. Nykyinen palvelujärjestelmä on ollut toimiva ja turvannut yhdenvertaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut koko maakunnan alueella. Esitetyissä välimatkoissa lisalmesta Kuopioon tai Kajaaniin ei ole huomioitu Ylä-Savon seudun reuna-alueilla asuvien matkaa ko. ympärivuorokautisiin päivystyssairaaloihin.

Nykytilanteessa vakavat vammat hoidetaan yöaikaan automaattisesti Kuopiossa, mutta esimerkiksi lisäveren antaminen ei ambulanssissa ole pääsääntöisesti mahdollista.

Henkeä pelastavat toimenpiteet tällaisessa tilanteessa tehdään lisalmen sairaalassa.

lisalmen kaupunki katsoo, että lisalmen sairaalan perusterveydenhuollon yöpäivystys tulisi säilyttää palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden turvaamiseksi Pohjois-Savossa (laki hyvinvointialueesta 7 § kohta 1, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 4§). Hyvin toimivat perusterveydenhuollon palvelut kuuluvat ihmisten perusoikeuksiin ja ovat edellytys kuntien pito- ja vetovoimalle sekä elinkeinoelämän kehitykselle ja työvoiman saatavuudelle. Yritysten

toimintaympäristön ja -edellytysten parantaminen, joihin sosiaali- ja terveyspalvelut kuuluvat, luo osaltaan mahdollisuuksia yritysten kasvulle ja kehittymiselle. Alueen yrityksillä on merkittäviä kasvu- ja investointisuunnitelmia, joista syntyy uusia työpaikkoja, liikevaihtoa ja erityisesti verotuloja.

lialmi ja Ylä-Savon seutukunta muodostavat merkittävän väestö- ja elinkeinoelämän keskittymän maakunnassa ja seudun väestön ja elinkeinoelämän edellytysten turvaamiseksi yöpäivystyksen jatkuminen olisi ensiarvoisen tärkeää.

Pitkien etäisyyksien maakunnassa hallitsematon ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon ja akuuttilääkehoidon vähentäminen asettaa kuitenkin alueen asukkaat eriarvoiseen asemaan ja aiheuttaa turvattomuuden tunnetta. Yöpäivystyksen poistuminen vaarantaa maakunnan reuna-alueilla erityisesti potilaat, jotka tarvitsevat saavat yöaikaan esimerkiksi suuren avohaavan kolarin tai kaatumisen seurauksena. Yöpäivystyksen keskittäminen Kuopioon aiheuttaa merkittäviä kustannuksia, kun potilaita joudutaan kuljettamaan pitkien välimatkojen päästä. Kustannukset ja turvattomuuden tunne lisääntyvät. lisalmen sairaalan perusterveydenhuollon yöpäivystystä tulisi edelleen jatkaa alueen yhdenvertaisten sote-palvelujen saatavuuden turvaamiseksi sekä ihmisten

terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi. Lisäksi Iisalmen kaupunki esittää, että hyvinvointialue järjestäisi ilta- ja viikonloppuaikaista kiirevastaanottoa mahdollisimman laaja-alaisesti, mikä helpottaisi sairaalapäivystysten ruuhkia.

Vastuulliseen päätöksentekoon kuuluu, että edellä mainitun kaltaiset riskit arvioidaan ja tuodaan esille avoimesti riskitaso ja seuraukset, jotka säästöjen saavuttamiseksi ollaan valmiita hyväksymään. Kansalaisten tasavertaisen kohtelun turvaamiseksi ja päätöksen vaikutuksen arvioimiseksi olisi suositeltavaa, että hyvinvointialueet voisivat itsenäisesti päättää alueellaan olevien sairaaloiden palveluista. Yöpäivystyksen lakkauttamista koskeva päätös tulisi arvioida

erityisesti ihmisten perusoikeuksien ja perustuslain näkökulmasta.

Ympäri vuorokautisen päivystyksen säilyttämiseksi laadittu kansalaisadressi keräsi nopeasti yli 11 000 allekirjoitusta, mikä kertoo seudun asukkaiden tarpeesta päivystyksen säilymiselle.

Mahdolliset muut hallituksen esitystä koskevat kommentit

Esityksessä korostuu palvelukokonaisuus, mikä turvaisi asukkaalle tarkoituksenmukaisen hoitoketjun palvelutarpeen mukaan. Kuitenkin sääntelyllä on eriytetty palvelupolun eri vaiheet, ja säädely tarkasti se, missä palvelua voidaan tarjota. Näin palvelukokonaisuuden toteutuminen vaarantuu.

Olenaisempaa olisi, että sääntelyllä keskityttäisiin turvaamaan asukkaiden palvelujen saatavuus, potilasturvallisuus ja tarkoituksenmukaisuus huomioiden.

Esityksen perusteluissa korostuvat taloudelliset seikat ja maantieteelliset etäisyydet. Taloudellisten vaikutusten osalta on huomioitava myös palvelujen tuottamiseen tarvittavat tilat. Pohjois-Savon hyvinvointialueelle vuokratut Iisalmen kaupungin kiinteistöt ja tilat ovat hyvässä kunnossa.

Terveyskampukseen kuuluvat tällä vuosikymmenellä rakennettu aivan uusi sairaalarakennus (Pulssi) sekä perusteellisesti korjattu entinen aluesairaala (Vire). Kampuksen yhteydessä oleva terveyskeskus on peruskorjattu useammassa vaiheessa 2010-luvun loppupuolella. Nämä tilat vähentävät

investointitarvetta Kuopion yliopistollisen sairaalan läheisyydessä, mikä tulisi huomioida taloudellisten vaikutusten arvioinnissa pidemmällä aikavälillä

Kommentit muista säädösmuutosehdotuksista

-

Kommentit esityksen vaikutusarvioista

Taloudellisten vaikutusten arviointi on painottunut esityksen vaikutusarvioinnissa. Sen sijaan muutoin vaikutusarviointi on jäänyt ohueksi.

Yritysvaikutuksissa on arvioitu vain vaikutuksia sote-alan yrityksiin, ja jätetty muu, välillinen, vaikutus yrityksiin, niiden työvoiman saatavuuteen ja

pysyvyyteen sekä henkilöstön pidentyneisiin sairaspotilaiden kustannuksiin hoitajajoukon pidentyessä huomioitta. Sairaanhoidon ja sen saatavuuden vaikutukset vaikuttavat kokonaisuutena yritysten toimintaedellytyksiin.

Samoin vaikutuksia kotitalouksiin sekä eri-ikäisiin asiakasryhmiin on arvioitu kovin pinnallisesti. Huolena on, että palvelujen keskittyessä yhä suurempiin yksiköihin tarvittava apu ja palvelu jää muualla asuvilta saamatta. Lisäksi sairastuminen on aina kriisi perheelle ja läheisille, jolloin pitkän välimatka sairaanhoitopaikkaan voi lisätä ihmisten stressiä ja turvattomuutta. Samalla on jätetty ympäristönäkökulmat huomioimatta. Pitkät välimatkat lisäävät kuljetus- ja kulkemistarvetta, mikä on ekologisesti kestäväntöntä.

Lisäksi pitkänaikavälin vaikutuksia henkilöstön saatavuuteen eri tasoissa palveluissa on arvioitu vähän. Mikäli alan opiskelijoilla ei ole mahdollisuutta tarkoituksenmukaisesti harjoittelujaksoihin seutukunnalla, eivät he myöskään hakeudu työhön seudulle. Tämä tulee vaikeuttamaan entisestään

Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon työvoimapulaa. Tarjoamalla laaja-alaisesti erilaisia työ- ja harjoittelumahdollisuuksia jo opiskeluaikana sitoutetaan opiskelijoita jäämään paikkakunnalle valmistumisen jälkeen.

Tiivistelmä annettavan lausunnon sisällöstä

Hallituksen esityksessä laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi vaikutetaan vahvasti hyvinvointialueiden palveluverkkosuunnitelmiin. Näin päätösvaltaa siirretään alueilta pois. Kun otetaan huomioon, että maantieteelliset välimatkat, väestön ikärakenne ja

palvelutarve sekä hyvinvointialueiden ja niiden asukkaiden valmiudet etä- ja digipalvelujen käyttöön ovat hyvin erilaisia, ei keskitetyllä sääntelyllä voida taata kansalaisten perusoikeuksien yhdenvertaista toteutumista. Tästä syystä liian yksityiskohtainen, keskitetty sääntely on tarpeetonta, ja sääntelyssä tulisikin keskittyä palvelujen järjestämisen perusvalmiuksien varmistamiseen ja minimitason määrittämiseen.

Ympäri vuorokautisen akuutti- ja perusterveydenhuollon päivystystoiminta tulisi pystyä jatkossakin järjestämään tarvelähtöisesti. Tästä syystä lisälmen kaupunki edellyttää, että ympärivuorokautista perusterveydenhuollon päivystystä tai leikkaustoimintaa ei tulisi keskittää yhteen hyvinvointialueen

yliopistolliseen sairaalaan tai keskussairaalaan. Toiminta vaatii pitkäjänteistä resurssien suunnittelua, samoin tilainvestoinnit ovat vaikutuksiltaan pitkäkestoisia päätöksiä. Siksi tarvitaan laajaa tietoa palvelutarpeista, sen muutoksista sekä muista vaihtoehdoista ennen kategorista

päivystystä ja leikkaustoimintaa rajoittavia päätöksiä. Kustannusten arvioinnissa on huomioitava myös palvelujen keskittämisestä aiheutuvat kuljetus- ja matkakustannukset, joita esityksessä on käsitelty vähänlaisesti.

Esityksen vaikutusten arvioinnissa korostuvat lyhytkestoiset, taloudelliset näkökulmat. Niiden merkitystä ei toki voi väheksyä, mutta koska kyseessä on kansalaisten perusoikeuksiin ja siten turvallisuuden tunteeseen liittyvä sääntely, on pystyttävä löytämään tasapaino resurssitekiäjien ja

perusoikeuksien välillä. Esityksessä tehty vaikutusten arviointi jättää yksilön, perheen, elinkeinoelämän ja alueiden elinvoiman vaikutusten arvioinnin vähäiselle huomiolle, mikä herättää kysymyksen laaja-alaisen ja pitkäkestoisten vaikutusten arvioinnin relevanttiudesta

Kommentit sosiaalipäivystystä koskevasta erillisestä muistiosta

Sosiaalipäivystys on kiinteässä yhteydessä ympärivuorokautiseen päivystystoimintaan. Tämä kuvaa hyvin tavoitetta toiminnallisesta kokonaisuudesta, jolla turvataan sosiaali- ja terveyspalvelujen muodostama kokonaisuus. Kuten muistiossa todetaan, palvelutarpeesta ei kuitenkaan ole saatavilla ajantasaista tietoa. Siksi sosiaalipäivystyksen sääntelystä tulisi päättää sen jälkeen, kun kiireellistä hoitoa koskevat päätökset on tehty, ja niiden vaikutuksia palvelutarpeeseen on pystytty arvioimaan.

Puumalainen Niina
Iisalmen kaupunki